

УДК 378:33

Миرون Вачевський, доктор педагогічних наук, професор,
академік Академії наук вищої освіти України

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА МОЛОДІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПОТЕНТНОСТЕЙ

У статті досліджується стан та розвиток системи маркетингової освіти студентів ВНЗ, які вивчають економічні дисципліни для формування професійних компетентностей до сучасних умов ринкової економіки де діє конкуренція на ринку праці, яка є ключовим фактором суспільного прогресу, успішного розвитку націй, держав, кожної людини.

Ключові слова: освіта, суспільний прогрес, маркетинг, професійна освіта, підготовка молоді, розвиток суспільства, наука, економіка, добробут.

Літ. 19.

Миرون Вачевский, доктор педагогических наук, профессор,
академик Академии наук высшего образования Украины

ОБРАЗОВАНИЕ МОЛОДЕЖИ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ШКОЛЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НОВЕЙШИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПОТЕНТНОСТЕЙ

В статье исследуется состояние и развитие системы маркетингового образования студентов вузов, изучающих экономические дисциплины для формирования профессиональных компетенций в современных условиях рыночной экономики где действует конкуренция на рынке труда, которая является ключевым фактором общественного прогресса, успешного развития наций, государств, каждого человека.

Ключевые слова: образование, общественный прогресс, маркетинг, профессиональное образование, подготовка молодежи, развитие общества, наука, экономика, благосостояние.

Myron Vachevsky, Ph. D. (Pedagogic) Prof., Academician
Academy of Science of Higher Education of Ukraine

ECONOMIC EDUCATION OF YOUNG PEOPLE IN LOCAL SCHOOLS USING THE LATEST EDUCATIONAL TECHNOLOGY TO CREATE PROFESSIONAL KOMPOTENTNOSTEY

In the article investigated the condition and development of the marketing system of education to higher education students studying Economics for formation professional competences to modern conditions of market economic where there is a competition which is the key factor of social progress, successful nations', states' and every person's development.

Keywords: education, social progress, marketing, professional education, youth' training, social development, science, economic, welfare.

Актуальність теми. Розвиток освіти і науки в Україні невід'ємно пов'язаний з історією та розвитком української нації і держави. Формування української нації відбувалося у широкому контексті національних процесів, у яких простежуються як інтелектуальні аспекти, так і гальмівні процеси, що відбулося на національному розвитку освіти та якості управління нею, професійній підготовці спеціалістів на основі педагогічних технологій основ економіки, маркетингу (промислового та сфери послуг), менеджменту, наукової інформації та підприємництва [3].

Історія свідчить, що мрії людства про вдосконалення суспільства органічно перепліталися з думками про вдосконалення трудового

виховання, а в нинішній час – це підготовка молоді до умов ринкової економіки. Тисячолітній досвід дав можливість відібрати найкращі засоби впливу на особистість з метою успішної морально-психологічної та практичної її підготовки до самостійного трудового життя [14].

Аналіз останніх публікацій. Слід зазначити, що випущено значну кількість навчально-методичної та довідкової літератури в напрямку системи безперервної освіти яка відноситься до навчального процесу навчання в ліцеї, середній школі, гімназії чи ВНЗ, відомих вітчизняних авторів: В.П. Андрущенко [1], М.В. Вачевський, В.М.Мадзігон, Н.М.Примаченко [3], О.І.Вишневський [6], С.С.Гаркавенко [8], В.І.Жигір, О.А.Чернега [10], В.В.Кулішов, О.С.Падалка [11],

**ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА МОЛОДІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ
З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ**

Г.С. Коломієць [9], К.М. Левківський [12], В.В. Мадзігон [13], С.М. Ніколаєнко [14], О.С. Падалка, О.Т. Шпак [15], М.М. Чепіль, Н.З. Дудник [17] та ін. автори.

Мета статті – є дослідження і наведення рекомендацій за теоретико-методичними основами державної політики в галузі новітніх педагогічних технологій та їх використання для формування професійних компетентностей майбутніх випускників навчальних закладів до діяльності в ринковій економіці на ринку праці.

Виклад основного матеріалу. Народні маси вибравли в себе, зберегли і творчо розвинули ті традиції трудового виховання, навчання і розвитку учнівської молоді із використанням педагогічних технологій, які були закладені на зорі людської історії. Ці традиції знайшли своє відображення в народній педагогіці – в цьому, за висловом професора М. Стельмаховича, багатотомному усному підручнику навчання і виховання, який зберігається в пам'яті народу, постійно ним використовується, систематично збагачується й удосконалюється [15, 13].

Уся народна педагогіка ґрунтується на праці як першооснові життя суспільства. Про це свідчать прислів'я, пісні, крилаті вислови, колиськові, оповідання.

Українська народна педагогіка на основі педагогічних технологій минулого, зберегла величезне число традицій, що стосуються трудового виховання. У часи Київської Русі поширювалися збірники повчань, в яких були статті і вислови педагогічного новітнього характеру. Визначним літературно-педагогічним пам'ятником, який засвідчує високий рівень культури і розвитку педагогічної думки на Русі в час Київської держави, є "Поучение Владимира Мономаха детям", де мудрий державний діяч турбується про те, щоб діти росли хоробрими, відданими рідній землі, закликає їх не лінуватися, а трудитися. У часи Київської Русі велика увага зверталася і на підготовку умілих ремісників, чому сприяло учнівство в майстернях всякому ремеслу і бережливості, відзначено автором [5].

Важливість використання педагогічних технологій для освіти і виховання підростаючих поколінь переконливо відстоював Г. Сковорода, який підкреслював, що "правильне виховання криється в природі самого народу, як вогонь і світло в кремені". Моральне виховання, розумовий розвиток Г. Сковорода розглядав в нерозривному зв'язку з працею людини, яка має відповідати її покликанню і приносити користь суспільству. За його думкою, цінність людини визначається її ділами, результатами праці, відзначає А. Духновича в роботі [9].

Сучасна педагогіка переживає період переосмислення підходів, відмови від усталених традицій і стереотипів. Прагнення оптимізувати навчально-виховний процес у початковій і основній школі, зумовило появу нових і вдосконалення використовуваних педагогічних технологій, подальший розвиток яких пов'язаний із реалізацією сучасної концепції освіти і виховання, зазначають М. Чепіль і Н. Дудник [17].

Суттєвою ознакою сучасних інноваційних процесів в освітній сфері є їх технологізація – неухильне дотримання змісту і послідовності етапів запровадження нововведень. Володіння технологіями стає загальною і пріоритетною потребою ринку, визначає напрями опанування професійних умінь, враховується при оцінюванні якості і вартості освітньо-виховних послуг.

Педагогічна технологія функціонує як наука, що досліджує найраціональніші шляхи навчання; як навчальна дисципліна; як система способів, принципів та регуляторів, які застосовують у навчанні; як процес навчання, зазначають вітчизняні вчені О.С. Падалка, О.Т. Шпак [15].

Термін "народна педагогіка" вперше ввів у науковий обіг К. Ушинський, який довів, що народна педагогіка є золотим фондом педагогіки наукової. Він прийшов до висновку, що "виховання", коли воно не хоче бути безсилим, повинно бути "народним", а громадське виховання, за його думкою, "само не розв'язує питань життя і не веде за собою історії, але йде слідом за нею". Не педагогіка і педагоги, а сам народ та його великі люди прокладають шлях у майбутнє: виховання економічне тільки йде тим шляхом, і, діючи заодно з іншими громадськими силами, допомагає йти ним окремим особам і новим поколінням. К.Ушинський підкреслював, що "саме виховання, якщо воно бажає щастя людині, повинне виховувати її не для щастя, а готувати до праці життя [18].

Слід відзначити значний вклад у розвиток теорії трудового виховання Т. Шевченка на закономірностях народної педагогіки. Він мріяв про створення справді народної школи, яка давала б дітям не тільки теоретичні знання, але й знайомила їх з токарною і слюсарною справою, з будовою сільськогосподарських знарядь. Про це йшлося у проекті створення народних шкіл, що обговорювався на зборах Кирило-Мефодіївського братства, активним учасником яких був Т. Шевченко.

У повісті "Близнець" Т. Шевченко висміяв систему виховання у кадетському корпусі, де у дітей розвивали аморальні звички, брехливість, лінощі. А одночасно поет оспівував могутню силу праці, велич і багатство душі трудового народу, руками якого були створені справжні шедеври.

**ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА МОЛОДІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ
З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ**

Кобзар звеличував людину-трудівника, підкреслював, що найщасливішою в світі є людина працююча, яка має благородну мету. У багатьох творах поет відобразив мрію трудового народу про звільнення від рабських пут (“Сон”, “На панщині пшеницю жала” та інші).

Робота Т. Шевченка над складанням підручника для народної школи свідчить про його спроби внести в загальну освіту елементи трудового виховання. Поет, будучи тонким психологом, спостерігав, як у праці формуються справжні люди. Твори Т. Шевченка переконують у тому, що лише праця для блага народу може зробити життя осмисленим, може звільнити людство від кайданів соціального рабства, і тільки праця вільної людини може принести їй щастя [20].

У Західних областях України, в умовах насадження чужої українському народові мови, ідеології, прогресивні діячі боролися за створення національної школи. Галичина займала одне із останніх місць у Австрії за кількістю учнів середніх шкіл. У 1858 – 59 навчальному році із 10 тисяч душ населення в середніх школах навчалось: тільки 12 чоловік, відзначає С. Баран у роботі [2].

Але і в цих складних умовах у нашому краї розвивалася і міцніла педагогічна думка-технологія. Автором першої на західно українських землях книги, де здійснення спроба дати науковий виклад основ освіти і виховання, був педагог, поет, філософ і громадський діяч О. Духнович. Він уважав працю важливим засобом формування особистості учня. Тому він ратував за поєднання навчання школярів із сільськогосподарською працею, за вивчення у школах вишивання, різби по дереву, малювання, різних ремесел із використанням педагогічних технологій [2].

Натхненним співцем праці та використання педагогічних технологій був І. Франко. Відомий вчений економіст, С. Злупко стверджує, і з цим варто погодитись, що в українській культурі після геніального Т. Шевченка справедливо перше місце займає видатний письменник, громадсько-політичний діяч, людина енциклопедичних знань І. Франко. Печать його титанічної праці та революційної діяльності є на всіх сферах української духовності, на свідомості наступних поколінь. Спадщина І. Франка з економіки за методами та ідейним багатством досі не втратила своєї цінності.

І. Франко був активним борцем за створення народної національної школи. Важливу роль в боротьбі за українську школу відіграло селянське 1892 року віче в Снятині, на якому з доповіддю

“Наші народні школи і їх потреби” виступив І. Франко.

За висновком І. Франка, у загальноосвітніх школах Галичини не було трудового виховання. В деяких школах лише дівчата займалися швейною справою, але вчителів для її організації не було.

І. Франко підкреслював, що шляхта робила все можливе, щоб “мужик був завжди грубий і неосвічений: вона вороже або недружелюбно ставиться до селянських шкіл, до вчителів та читалень, до мужиків, які виписують книги і газети”, добре розуміючи, що “освіта загрожує їй руйною, тому що освічений мужик не стане покійно і безмовно гнути шию в ярмі”.

У своїх дослідженнях М. Волошин стверджує, що після Першої світової війни Західна Україна стала частиною Польщі, і це знову посилювало колонізацію школи. Починаючи з 1923 року, почалася переміна українських народних шкіл на польські, а згодом утравкістичні (двомовні). Якщо в 1911 – 12 навчальному році було 2420 українських народних шкіл, то в 1927 – 28 навчальному році – лише 745 [7].

У цих умовах школа не вирішувала завдань трудового виховання, та використання новітніх педагогічних технологій для підростаючого покоління, тому на даному етапі винятково важливого значення набуло використання народної педагогіки. Система трудового виховання, поєднаного з елементами економіки, охоплювала різні сфери життя дитини. У селі праці дітей залучали до посильної роботи по господарству: пасти корів, гусей, працювати у полі. У гірських районах діти одержували знання із скотарства.

Варто відзначити, що важливе місце в трудовому вихованні молоді в минулі часи займали громадські організації, зокрема “Просвіта”, “Рідна школа”, “Союз українок” та інші. Відомо, що створена 1868 року в Львові “Просвіта”, ставила перед собою завдання поширювати серед українців різноманітні знання. “Просвітою” було створено багато читальних домів, де розміщались читальні та інші українські установи.

Громадські організації створювали курси для неграмотних, загальноосвітні і фахові школи, проводили велику видавничу діяльність і роботу в економічній галузі.

Аналіз друкованих джерел і власне дослідження дає нам основу стверджувати, що національна школа періоду становлення суверенної Української держави має свої особливості. З перших днів революційного руху (1917 рік) український народ взявся за дерисуфікацію школи. Влада на Україні постійно

**ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА МОЛОДІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ
З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ**

змінювалася, часом через 2 – 3 місяці. Кожен уряд призначав керівників освіти, а ті видавали відповідні укази, які не завжди продовжували розпочате попереднім урядом. Особливо важким для української школи був період діяльності Тимчасового уряду Росії, тобто від 8 березня до 10 червня 1917 року. Тимчасовий уряд підходив до організації шкільництва на Україні з шовіністичних позицій. Він не хотів визнати автономію України.

Українські вчителі вели боротьбу за українізацію школи не тільки з відкритими ворогами національної школи, але й з окремими колами російського населення, яке на словах було ніби за визвольну боротьбу українського народу, а насправді боялося втратити своє привілейоване становище.

Український народ сам утримував школи. Тимчасовий уряд відмовився їх фінансувати. Не зважаючи на це, відкривались усе нові школи. До осені 1917 року в Україні було відкрито 53 середні українські школи в т.ч. 3 гімназії у Києві. Поставлений перед фактом українізації шкіл, Тимчасовий уряд дозволив відкрити українські гімназії, а при Київському університеті кафедри української мови, історії і права.

Дальшого розвитку українська національна школа набула після проголошення 22 січня 1918 року самостійної Української Народної Республіки. Як самостійна держава Україна почала вирішувати глобальні проблеми в освіті. Міністерство освіти висунуло на перший план питання організації всенародного навчання. Воно проголошувало: усім дітям шкільного віку надається можливість одержати освіту безплатно, школа повинна бути семирічною, а наповненість її класів не повинна перевищувати 40 учнів.

При Міністерстві освіти як дорадчий орган було утворено Головну Шкільну Раду в складі 21 члена. Першочерговим завданням у роботі тодішнього Міністерства освіти було вироблення програми єдиної школи. Відповідно до цього проекту, єдина школа складалася з 2 циклів: основної школи та колегії. Основна школа, в свою чергу складалася з 2 ступенів: молодшої основної школи та старшої школи. Курс основної школи визначався як 8-річний: по 4 роки в кожному ступені. Курс колегіуму – 4 річний. Єдина школа повинна бути “загальноосвітньою, виховною, діяльною”. За програмою єдиної школи в 1919 році будувалася освіта в навчальних закладах Поділля, як відзначено в роботі [7, 49].

З половини серпня до половини грудня 1919 року Київ і частину України окупували денікінці. Українська школа зазнала в цей період найбільших утисків як з юридичної, так і з практичної сторін.

На утримання українських шкіл не виділялося жодної копійки. Усі українські школи трактували як “приватні”. Учителям не платили за роботу, а навмисне забирали до війська, викидали з приміщень, арештовували.

Українська Академія Наук також була позбавлена державної допомоги, академікам заборонялось збиратися разом, проводити наукові конференції, семінари, що негативно відбивалося на загальному розвитку освіти і науки.

Таким чином, будівництво національної школи можливе лише у вільній Українській державі на найбільш демократичних, справедливих засадах, щоб дати можливість всім народам, які населяють Україну, розвивати свої національні школи, розуміючи, що держава тільки тоді буде міцною держава, коли усі нації будуть вільно розвивати свою культуру, свою школу із використанням сучасних новітніх педагогічних технологій.

На жаль, хід історичних подій у наступні роки не дозволив ще більше демократизувати будівництво української національної школи. З половини грудня 1919 року більшовики знову захопили Київ, і почалася ціла серія докорінних змін в організації, змісті роботи національної школи.

Більшовицька влада спочатку поклала в основу соціального виховання дитячі будинки. Пояснювалося це тим, що в результаті світової, а потім громадянської війни, голоду в Україні було біля мільйона безпритульних дітей. Але незабаром дитячий будинок втрачає значення “маяка” і основним типом соціального виховання стає семирічна трудова школа, що складалася з двох ступенів: перший – 4 та другий – 3 роки навчання. З 1925 року навчання в школах 1 ступеня оголошувалось обов’язковим і безплатним. Однак до школи не приймали дітей “буржуїв”. Не зважаючи на всі розпорядження нової влади, в школах навчалось трохи більше половини дітей.

Згодом тогочасна загальноосвітня трудова школа стає політехнічною, тобто планувалось ознайомлювати учнів з усіма важливими галузями виробництва. Насправді така школа не могла дати широких політехнічних знань, бо сам рівень виробництва був примітивний, а виробнича практика учнів здебільшого обмежувалася лише рамками одного виробництва, без основ економічних знань, без використання новітніх педагогічних технологій, через що звужувалася політехнічна база школи.

З 1932 року на всій території України запроваджено єдину освітню систему навчання. Всі школи оголошувалися державними, приватні школи заборонялись. У галузі позашкільної освіти більшовики закрили “Просвіти” як організації, що

**ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА МОЛОДІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ
З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ**

створювалися “націоналістичними елементами”, а на їх місце запроваджували “сель-буди” [7, 54].

Поряд з цим необхідно відзначити, що, незважаючи на багатомісячне гноблення, намагання окупаційних урядів змусити народ позабутися свою мову, культуру, історію, жителі країни зберегли їх, мали високу національну свідомість, палко прагнули до освіти та навчання і виховання учнівської молоді із використанням народної педагогіки.

Створена у довоєнні та післявоєнні роки загальноосвітня школа давала учням початкової і основної школи знання, уміння і навички із загальноосвітніх предметів, але зв'язок цих знань і навичок з елементами економіки, та використання цих знань з життям не мали належного рівня, що негативно впливало на якість підготовки випускників до самостійної трудової діяльності. В 1948 році Міністерство освіти видало інструкцію про ведення роботи на шкільних ділянках і в куточках живої природи. Це були перші кроки трудового навчання та виховання молоді з елементами економіки та педагогічних технологій до праці в школі та різних видах людської діяльності.

У 1949 році запроваджено загальне обов'язкове семирічне навчання, а також значно розширено мережу середніх шкіл. Перед школою постало питання про впровадження спеціального предмету “праця”, який мав завдання знайомити учнів з обробкою поширених у житті матеріалів. Він мав бути засобом політехнічної освіти, спрямованої на поєднання теоретичних знань з практичним застосуванням їх у матеріальному виробництві. З 1954 року в школі вводяться заняття з трудового навчання.

Нова восьмирічна школа визначалася законом як загальноосвітня, трудова і політехнічна. Завдання трудового виховання полягало у формуванні любові до праці і в підготовці на основі новітніх педагогічних технологій до суспільно корисної діяльності. Праця в майстернях виступала підготовчою ланкою до виробничого навчання в школі другого ступеня (9 – 11 класи), а також служила засобом підготовки до життя тих учнів, які після восьми класів йшли на виробництво. У цей час до школи прийшли тисячі інженерів, техніків, майстрів, які набували нового педагогічного фаху – учителя-трудовика.

Тоді школа поряд із забезпеченням високого рівня знань з основ наук та новітніх педагогічних технологій, підготувала тисячі спеціалістів для народного господарства. Педагогічна наука в цей час свої зусилля спрямовувала на визначення змісту, форм і методів трудового навчання, його інтеграції з іншими предметами, на визначення

ролі трудового навчання у формуванні особистості школяра.

Праця і трудове виховання з основами економіки – це речі, які стоять поряд з навчанням, моральним вихованням і розвитком. Праця і економіка та їх вивчення на основі педагогічних технологій в школі, займають головне місце в духовному житті, і від цього, як відзначав В. Сухомлинський в роботі нікуди не дінешся [17].

1. Андрущенко В.П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу. // В. Андрущенко. Вища освіта України. – №1, 2004. – С. 5 – 9.

2. Баран С.З. З національної статистики галицьких середніх шкіл. – Львів, 1910, Т. 1. – С. 116.

3. Вачевський М.В., Мадзігон В.М., Примаченко Н.М. Промисловий маркетинг. Підручник. // М. Вачевський, В. Мадзігон., Н. Примаченко. – К.: Кондор, 2009. – 650 с.

4. Вачевський М.В. Соціально-економічні аспекти використання інтелектуальної власності в сучасних умовах. – К.: ЦНЛ. – 2004. – 376 с.

5. Вачевський М.В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійної компетенції. Монографія. М. Вачевський. – К.: Професіонал, 2005. – 364 с.

6. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. // О. Вишневський. – Дрогобич, “Коло”, 2006, – 608 с.

7. Волошин М.І. Становлення національної школи. – Дрогобич, 1993 (-С. 54).

8. Гаркавенко С.С. Маркетинг: теорія і практика. Навчальний посібник. // С. Гаркавенко. – К.: Лібра, 1998. – 384 с.

9. Духнович А.В. Народна педагогіка. – К.: Вища школа. – 111 с.

10. Жигір В.І., Чернега О.А. Професійна педагогіка. Навчальний посібник. // В. Жигір, О. Чернега. – К.: “Кондор”, 2011. – 336 с.

11. Кулішов В.В., Падалка О.С., Вачевський М.В. Основи ринкової економіки. Підручник. // В. Кулішов, О. Падалка, М. Вачевський. – Львів “Магнолія 2006”, 2013. – 472 с.

12. Левківський К.М. Інноваційні технології та реформа змісту освіти в контексті Лісабонської стратегії ЄС. // К. Левківський – К.: Освіта України, 2007. – 195 с.

13. Мадзігон В.М. Інноваційна модель навчально-виховного комплексу “школа майбутнього” // В. Мадзігон. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2011. – 26 с.

**ФОРМУВАННЯ В СТАРШОКЛАСНИКІВ СИСТЕМИ ЗНАНЬ
ПРО ЛЮДИНУ У КОНТЕКСТІ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ**

14. Ніколаєнко С.М. Наукові дослідження в університетах – визначальний чинник зростання якості освіт С. Ніколаєнко. – К.: Прок-Бізнес, 2007. – 176 с.
15. Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. Навчальний посібник./ /О. Падалка, О. Шпак. – К.: “Просвіта”, – 2000. – 368 с.
16. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К.: Вища школа. 1985. – С. 13.
17. Сухомлинський В.О. Гармонія трьох начал. Вибрані твори в 5-ти т. – К.: 1977, – 572 с
18. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології. Навчальний посібник. // М. Чепіль, Н. Дудник. – К.: “Академвидав”, 2012. – 224 с.
19. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори.// К. Ушинський. – К.: Педагогіка, 1993. – Т. 1.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2013

УДК 373.5.016:168.522+37.013.3

Галина Васьківська, завідувачка лабораторії дидактики,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
Інституту педагогіки НАПН України

**ФОРМУВАННЯ В СТАРШОКЛАСНИКІВ СИСТЕМИ ЗНАНЬ
ПРО ЛЮДИНУ У КОНТЕКСТІ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ**

У статті розглянуто проблему формування в старшокласників системи знань про людину як важливого компонента змісту освіти. Автор порушує питання необхідності фундаменталізації змісту освіти за умови інтенсивного накопичення навчальної інформації.

Ключові слова: знання про людину, система знань, сучасний підручник, фундаменталізація знань, цілісність знань.

Лит. 6.

Галина Васьковская, заведующая лабораторией дидактики,
кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник
Института педагогики НАПН Украины

**ФОРМИРОВАНИЕ У СТАРШЕКЛАСНИКОВ СИСТЕМЫ ЗНАНИЙ О ЧЕЛОВЕКЕ
В КОНТЕКСТЕ ФУНДАМЕНТАЛИЗАЦИИ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ**

В статье рассматривается проблема формирования у старшеклассников системы знаний о человеке как важного компонента содержания образования. Автор акцентирует внимание на необходимости фундаментализации содержания образования при условии интенсивного накопления учебной информации.

Ключевые слова: знания о человеке, система знаний, современный учебник, фундаментализация знаний, целостность знаний.

Galyna Vaskivska, Head of Didactics Laboratory,
Ph. D. (Pedagogic) Senior employee of a high-level scientific research,
Institute of Pedagogic NAPS of Ukraine

**THE FORMATION THE SYSTEM OF KNOWLEDGE ABOUT HUMAN IN THE CONTEXT OF
FUNDAMENTALIZATION OF THE CONTENT OF EDUCATION IN HIGH SCHOOL STUDENTS'**

The article deals with the problem of forming the system of knowledge about human as an important component of the content of education. The author emphasizes the need of fundamentalization of the content of education while intensively accumulating educational information.

Key words: knowledge about human, system of knowledge, modern textbook, fundamentalization of knowledge, knowledge integrity.

Постановка проблеми. Методологічною основою визначення змісту освіти є загальнолюдські, духовні і національні цінності, сконцентрованість на актуальних і перспективних інтересах людини. Головне в змісті освіти – фундаменталізація, науковість і системність знань, їх цінність для соціального становлення людини, гуманізація і демократизація шкільної освіти, ідеї полікультурності, взаємоповаги між націями і народами, світський